

שטר לג חלק א

א. גרסינן בגיטין פרק השולח מתניתין בראשונה היה משנה שמו ושמה, התקין ר"ג שיהו כותבין איש פלוני וכל שום שיש לו מפני תיקון העולם. ואמר רב אשי עלה והוא דאיתחזק בתרי שמות¹. אבל לא איתחזק² בתרי שמות אע"פ שנגלה לאחר מכן שיש לו שם אחר הואיל ואין אנו יודעין לו אלא

גידולי תרומה

לעקר איש פלוני שהוא השם העקרי שלו כפי החלוקים שיש בזה, ואח"כ כל שם אחר שיש לו למפל כי כן צריך לכתוב לכתחלה.

ול"י קשה על ר"ת מהך דמייתי רבינו הדיא דהו קרו לה רובא מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שום שיש לה וכו', דבשלמא במתני' איש פלוני וכל שיש לו יש מקום לפרש האי כל שם שכותב בפירוש השם האחר עצמו, והכונה שכל איזה שם אחר שיהיה לו יכתבתו ג"כ בגמ', אבל הכא שהיו לה ב' שמות אלו בלבד הידועים מרים ושרה, מאי וכל שם שיש לה – דאמרי נהרדעי לא היל"ל אלא מרים ושרה. ומה גם למאי דקאמר ג"כ תו ולא שרה וכל שום שיש לה, דמשמע בהדיא שהוא הלשון עצמו הנכתב בגמ' ולא שיוכיר השם ממש. **ושמא** הוא ז"ל יחלק כששני השמות הם במקום אחד עצמו אין צריך לפרט אלא השם העקרי, כדמייתי חסור בשם הרמיה. אך קשה מן התוספתא דמייתו בדבור שאחר זה דקתני ואם אמר אני פלוני שכיחודה עם השם שיש לי בגליל או שהיה במקום אחד וכתב במקום אחר כשר וכו'. ומדקאמר שיש לי בלשון מדבר בעדו משמע שזה הלשון עצמו כתובה ולא בפירוש השם ממש של גליל, דאי"כ הל"ל עם השם שיש לו בגליל. **והרא"ש** ז"ל כתב על דברי ר"ת ז"ל, וכן מוכח לשון המשנה שרי"ג תקן דוקא לכתוב על מי שיש לו שני שמות שיכתוב שם העקר וגם שם אחר שיש לו, ע"כ. ונראה דדייק מדקתני התקין ר"ג חזקן שיהא כותב איש פלוני וכו', בלשון יחיד ולא קאמר התקין שיהיו כותבין בלשון רבים, משמע דאינה תקנה כוללת אלא פרטית לזה שהיה לו שם שני.

והוא דאיתחזק וכו'. כתב הרא"ש פירוש שהחזק בב' המקומות באלו הב' שמות שידוע הוא שיש לו ב' שמות אבל בני מקום זה אינם מכירים בשם שיש לו במקום האחר, הלכך צריך לכתוב שניהם דלא ליתני לידי קלקול בין במקום הכתיבה בין במקום הנתינה כדפירשתי לעיל, אבל לא איתחזק בתרי שמי שאינם יודעים במקום הכתיבה שיש לו שם אחר במקום הנתינה וגם במקום

מעידים אנו איך פלוני בן פלוני הודה ואמר בפנינו אני פב"פ לויתי ממך מנה וכו', והתמו העדים למטה, באופן שהעדים מעידים על הודאת הלוח למלוה שהיתה בפניהם ואומרים הלשון ממש שאמר בהודאה, והמוציא השטר אומר שהוא הוא מי שעליו העידו העדים.

א. גרסינן בגיטין פ' השולח וכו'. בדף ל"ד ע"ב. ומש"כ דשמעת מינה דמי שיש לו שני שמות כותב את העקר בפירוש וכולל בכלל שם הטפל וכו', כן הכינו הרבה מן המפרשים דכותבין ממש לשון זה או כיוצא בו בסתם שכולל בו איזה שם אחר שיהיה לו, אבל ר"ת ז"ל לא סבר הכי. דכתבו התוס' בשמו, דזמנין דאתי לתקלה כשאין לו אלא אותו השם הכתוב בגמ' ואין לו הניכח כשכותב בגמ' וכל שום וחניכא נראה זה הגמ' של אדם אחר שיש לו שום וחניכא. ולכך נראה לר"ת וכל שום שיש לו דקתני במתני' היינו כל שמותיו בפירוש, ותקן ר"ת לכתוב בגמ' אני פלוני דמתקרי כך וכך כדאמרינן בגמ' שרה דמתקריא מרים, אחא בר הדיא דמתקריא אייא מרי, והא דקתני בגמ' בשמו שביחודה ושם דגליל עמו משמע קצת כפירוש ר"ת, ע"כ. והשיב עליו הר"ן ז"ל דלישנא דמתני' לא מוכח הכי דאי"כ ה"ל למתני התקין ר"ג שיהא כותב כל שם שיש לו, אבל מדקאמר אני פלוני עם כל שם שיש לי משמע שאותו הלשון תקן וכו'. ונראה לי דהקשה מבי צדדים. א', מן האריכות דמה לו לפרט איש פלוני וגם לומר עם כל שום, יאמר בקצור שיכתוב כל שם שיש לו, כי בזה נשמע חיוב כתיבת כל שם ושם שיש לו בין זה בין אחר. והבי' מאופן הלשון שמדבר בעדו אני וכו' ומסיים במלת לי, משמע שהוא ממש נוסח הלשון. **ואולם** גירסת ר"ת ז"ל במשנה אינה אלא שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו, ואין כאן לשון מדבר בעדו. ולענין האריכות דלא קאמר סתם שיהא כותב כל שם שיש לי, לדעתי יש ליישב זה לדעתו ביישוב מרווח, דאי הוה קאמר הכי היינו מבינים דלא קפדינן על אי זה מהם שיכתב לעקר ומסתיין דלכתוב תרוייהו יהיה מוקדם או מאוחר איזה מהם שירצה, הלכך קאמר כותב איש פלוני וכל שם שיש לו לומר שיכתוב

שינויי נוסחאות

א. מדפס טקס: ושם פירה; ומשנה לפנינו: שם פירו ושם פירה; ולזה ע"ג נמשכות גירסא כלפינו. ב. מדפס: אע"פ שטרע לנו לאחר מלאן.

1 יעו' ג"ת דעות הראשונים בזה. 2 ע"פ דברי רש"י.

זה השם שקוראין אותו בוי' והוחזק בו כשר. ותו גרסינן התם [ההיא דהוה קרו לה] רובא מרים ופורתא שרה, ואמר נהרדעי צריך למיכתב מרים וכל שום שיש לה, ולא שרה וכל שום שיש לה.

גידולי תרומה

באה"ע סי' קכ"ט כתב וז"ל, ומשי"כ הרא"ש וגם במקום הנתינה אין יודעין שיש לו שם אחר וכו', נ"ל דלרבותא נקטיה שאע"פ שבמקום הנתינה אינו מוחזק אלא בשם שהם בקיאים בו כשר וכ"ש היכא שבמקום הנתינה יודעין שיש לו שם אחר במקום הכתיבה דליכא למיחש כל כך לקלוקל, ע"כ. ואחר המחילה הראויה הא לא אפשר בדברי הרא"ש ז"ל, שהרי כתב למעלה כדמייתינן דשם מקום כתיבה נקרא שנוי לבני מקום נתינה כי יאמרו שאינה מגורשת כי אינם יודעים שיש לבעלה שם זה במקום אחר וכו', ופשיטא דהאי אינם יודעים שיש לו שם זה במקום אחר וכו' היינו שאינם יודעים שם זה הפרטי עצמו הכתוב בגמ' אבל יודעים שיש לו שם אחר, ואפ"ה קאמר דאיכא קלוקל, ומכאן נמי תשובה למה שהקשה למטה בסמוך על תשובה דמיייתי מהרא"ש ז"ל, שכתב עליו, ועיקר דמשמע מדבריו בתשובות לכאורה שאע"פ שבמקום הכתיבה נקרא בשם אחר מאחר שבמקום הנתינה אין יודעין שיש לו שם אחר כותב שם מקום הנתינה ואינו כותב וכו', וגם זה תימא דהא אתי לקלקלה במקום הכתיבה לומר לא זה הוא שגרש וכמשי"כ הוא ז"ל בפסקיו, וצ"ע, ע"כ. ולמה שאמרנו אין כאן אלא הקושיא הראשונה שהקשה על תשובה זו, דמשמע מדבריו דכשבמקום הכתיבה לא הוחזק אלא בשם אחד עדיף מפי מכשהוחזק במקום נתינה שיש לו שם במקום כתיבה, וזה תימא דאיפכא מסתברא וכו', והוא כדאקשינן לעיל.

ותו גרסי' התם ההיא דקרו לה וכו'. איפליג רבוותא ז"ל בדין זה ושליש מחלוקות בדבר. דכתב הסור ז"ל באה"ע סי' קכ"ט בריא לכתחלה אבל בדיעבד אפילו לא נכתב אלא אחד מהם כשר, והרמב"ם פסל. שכתב, כתב השם שאין יודעין יותר וכתב וכל שום וחניכא שיש לו פסול, וא"א הרא"ש ז"ל כתב כסברא ראשונה, ע"כ. וע"ז כתב הרב ז"ל בב"י וז"ל, ומשמע עוד מדברי רבינו דאפ"י כותב שם העקר (אפילו כותב) [כל שלא כתב] וכל שום פסול, שהרי כתב אבל בדיעבד אפילו לא נכתב אלא אחד מהם כשר, ומתוך משי"כ אח"כ והא דכשר בדיעבד כשכתב שם הטפל וכל שום וכו' משמע דמה שהכשיר אפילו לא נכתב אלא אחד היינו בכותב וכל שום דוקא, ומדלא חלק בין שם עיקר לטפל לענין זה משמע דשום הם, דכשלא כתב וכל שום פסול ל"ש כתב שם טפל ל"ש [כתב] שם עקר, וזה תימא בעיני

הנתינה אין יודעין שיש לו שם אחר במקום הכתיבה, אין צריך לכתוב וכל שום וחניכא דאית ליה, ואפ"י אם (ידוע) [יודע] לנו אח"כ שיש לו שם (אחד) [אחר] במקום (אחד) [אחר] הגם כשר וכו', ע"כ. ודברים אלו הם מטמנמים אצלי דמאי דכתב דלא ליתי לידי קלוקל בדפירשתי לעיל וכו', היינו דאמתני' דהיה משנה כתב לא שהיה משנה שם אחר שאינו שלו אלא שהיו לו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל וכו', שאם יגרש באותו שם שיש לו במקום שהוא עומד נקרא שנוי לבני אנשי המקום שהאשה עומדת כי יאמרו שאינה מגורשת כי אינם יודעים שיש לבעלה שם זה במקום אחר, ואם יגרש בשם שיש לו במקום שהאשה עומדת נקרא שנוי לבני אותו המקום שהוא עומד, ואם תבא האשה לגבות מנכסיו או לינשא באותו מקום יאמרו שאינה מגורשת לפי שאינם מכירים באותו שם הכתוב בגמ' לפי שהוא נקרא כן במקום האחר, לכן התקין ר"ג וכו', ע"כ. נראה מדבריו אלה דכל שבמקום הכתיבה או הנתינה אינם מכירים בשם הנכתב בגמ' לפי שהוא נקרא כן במקום האחר וכאן אינם יודעים שזה הוא שמו הנקרא שם, זה הוא קלוקל כי יאמרו שאינה מגורשת, ולא יעלה על לבם שמא שם זה הוא הנקרא בו במקום האחר אע"פ שיוודעים שיש לו שם אחר באותו המקום, ולפיכך תקן לכתוב וכל שום וכו', וא"כ הסברא נותנת דכ"ש כשאינם יודעים שיש לו שם אחר במקום אחר אלא חושבים שאין לו כי אם השם שנקרא בו במקום שרואים הגמ', דודאי אם ראו בגמ' שם אחר ממה שהורגלו בו פשיטא שיאמרו שאינה מגורשת כי אין זה שמו. ולפ"ז מאי האי דכתב אבל אי לא איתחזק בתרי שמי שאינם יודעים במקום הכתיבה שיש לו שם אחר במקום הנתינה וגם במקום הנתינה אינם יודעים שיש לו שם אחר במקום הכתיבה אין צריך לכתוב וכל שום, דכשלמא לגבי מקום הנתינה ליכא שום חשש קלוקל, משום דאע"פ דלא ידעי שיש לו שם אחר במקום הכתיבה מה בכך הרי בגמ' כותבין שם מקום הנתינה ובמקום הנתינה מכירין אותו בשמו וידעו שזה הוא המגרש אשה זו, אבל אם תלך האשה במקום הכתיבה לגבות כתובתה או לינשא שם ויראו שם מקום הנתינה שאינם מכירים בו וגם אינם יודעים שיש לו שום שם אחר הא איכא קלוקל שיאמרו שאינה מגורשת, ואם נאמר שלא יכתוב אלא שם של מקום הכתיבה שהחזיק הוא לעצמו יקשה להפך. **שוב** ראיתי לרב ז"ל בב"י

שינויי נוסחאות

ג. מנפס: **אלא שם זה הנקרא ט לפינו.** ד. מנפס: **הסור דהו קרו ליה.**

למדנו מכאן³ שמי שיש לו שני שמות כותב את העיקרי בפירוש וכולל בכלל שמו המפל³.

גידולי תרומה

בדיעבד דומיא דחניכא.

אשר על כל אלה נראה דדברי הסוד ז"ל הם כפשוטם, והיסוד אשר בנה עליו הרב ז"ל פירושו מדכתב המור והא דכשר בדיעבד כשכתב השם המפל וכל שום וחניכא וכו', דמשמע ליה מלשון זה דכונתו דוקא כשכתב וכל שום מכשרינן בדיעבד מדלא כתב סתם והא דכשר כשכתב שם המפל וכו', אחר המחילה הראויה נראה מבואר דכיון דעקר כונת הסוד שם היא לומר דלא מכשר אלא כשמגרש במקום הכתיבה, משיה נקט לרבותא וכל שום לומר דאפילו ככה"ג שכותב שם המפל וגם בכל שום אינו כשר אלא שמגרש במקום הכתיבה, וכ"ש כשאינו כותב אלא שם המפל בלבד דודאי לא יהיה כשר אלא לכותב ומגרש במקום אחד וחיה בשם עיקר. ומש"כ למעלה אפילו לא נכתב אלא אחד מהם כשר וכו', אחד מהם בלחוד קאמר בלי וכל שום, ואמרו בד"א לכתחלה אבל בדיעבד וכו', קאי אמאי דקאמר אין כותבין שם מפל וכל שום וחניכה ואהא קאמר בד"א וכו', כלומר בד"א דשם מפל עם וכל שום אינו נכון דוקא לכתבו לכתחילה אבל בדיעבד ודאי אי כתב שם מפל וכל שום כשר דהא אפילו לא נכתב אלא אחד מהם בלבד כשר, כלומר וכ"ש כשזולת השם המפל כתב ג"כ וכל שום, ולפי שהרמב"ם ז"ל לא כתב בהדיא דבשם אחד בלבד פסול בלא וכל שום, כתב המור ז"ל דלהרמב"ם ז"ל ודאי פסול כזה שהרי כתב דאפי' בשם מפל עם וכל שום פסול, וא"כ כ"ש כשהוא לבדו שיפסול. וכ"ת היאך אפשר דחניכא לבד כותבין אפילו לכתחלה ושם עקר לחודיה לא פני לכתחלה בלא וכל שום לדעת המור והרא"ש ז"ל. כבר נתיישב זה בדברי הרא"ש ז"ל ומביאם המור ג"כ, דחניכתו ידועה ונכרת בכל מקום וחכל קורין אותו כה וכו', ע"ש.

והרב ז"ל מביא בשם הרשב"א ז"ל דסבר דהוחזק כבי שמות במקום אחד מגרש לכתחילה באחד מהם ואינו חושש משום דה"ל כחניכא וכו', ולפי' צריך שנאמר דמאי דקאמרי נהרדעי מרים וכל שום שיש לה לאו למיטרא דלא פני בלאו הכי ושלכתחילה צריך לכתוב עכ"פ וכל שום בהדי מרים, שהרי להרשב"א ז"ל אפילו שרה שהוא המפל כותבים אותו לכתחלה בלא וכל שום, אלא הכונה שאם יבא לכתוב וכל שום בהדי חד שמא לא יכתבנו אלא בהדי מרים שהוא השם העיקרי ולא בהדי

דבחיכא הנכרת כותבין לכתחילה בלא וכל שום וכמ"ש רבינו עצמו בסמוך ובשם עקר יפסל כשלא כתב וכל שם, עכ"ל. ותמהני פה קדוש יוציא דברים אלו לייחס למור ז"ל דבכל אחד מהשמות כשלא כתב וכל שום פסול ופירש מאי דקאמר בדיעבד אפילו לא נכתב אחד מהם כשר דהיינו בכל שום דוקא, וכתב ע"ז דמדלא חלק בין שם עקר למפל משמע דשויים הם וכו', דאיכ ע"כ צריך שנאמר לפי' דבין בשם עקר בין בשם מפל בדיעבד הוא דמכשרינן כשכתב וכל שום, דהא אתרווייהו קאי מאי דקאמר אבל בדיעבד אפילו לא כתב אלא אחד מהם כשר וכו', דאלת"ה הל"ל ואי לא כתב אלא שם מפל וכו', וזה תימא דהא בשם עקר כתב בהדיא המור כותבין שם העקר שלו וכל שום וחניכא דאית ליה וכו', דהיינו שלכתחלה כותבין כן שהוא העקר במיטרא דמרים וכל שום שיש לה, ונמצאו דברי המור מבולבלים בלי הבנה כלל, דמה לו לערב דין שם עקר עם שם מפל, כיון דשם עקר אפילו לכתחלה כותבין ואלו דין בדיעבד אינו אלא בשם מפל. ועוד לפי שמתו מאי אפילו לא נכתב אלא אחד דקאמר, הא ליכא אלא חלוקה זו להכשיר בדיעבד שהיא אחד מהשמות עם וכל שום אבל אי לא כתב וכל שום פסול בתרווייהו, ולא היל"ל אלא אבל בדיעבד אם לא נכתב אלא אחד מהם כשר. ועוד קשה האי דקאמר והרמב"ם פסל דכתב השם וכו', ואי לישנא דהרמב"ם משתני ממש בענין עצמו שמכשיר המור מה לו להאריך ולומר והרמב"ם פסל שכתב וכו', יאמר בקצור והרמב"ם ז"ל כתב כתב השם וכו', ומי לא יראה שהוא פוסל בהדיא. ותו תמיהא מילתא דמ"ש וא"א כתב כסברא ראשונה, מכין הרב ז"ל דלהרא"ש דוקא כשכותבו עם וכל שום כשר אבל כשכותבו לבדו פסול, והרי בהדיא מוכח מלשוננו בפסקיו דבכתב שם אחד לבד בלא וכל שום כשר, דכתב דינו של מוסר שגרש בשם של יהודי ומייתי תשובת ר"ת ז"ל דאין לחוש בו כלל דלא גרע שם יהודי מכתב חניכתו דכשר כו', ומסיק שלא שנינו חיו לו שני שמות שיגרש בשני שמותיו אלא כשיש לו שני שמות שם אחד ביהודה ואחד בגליל אבל כשהוא מוחזק בבי השמות במקום אחד די באחד ואפי' בחניכא, והא דאמרינן בשמעתין רובא מרים ופורתא שרה דמשמע דאפי' בחד מקום צריך בי שמות היינו לכתחלה וכו', ע"כ. נראה בבאור דבשם אחד בלבד בלי וכל שום מכשיר

שינויי נוסחאות

ה. מדפס: דשמעת מינה שמי.

3 כדעת בה"ג, דמבין ור"ן שאין כותבין השם השני בפירוש. ודלא כר"ת שכותבין מפורש דמתקרי כך וכך. ועי' ג"ת בתחלת

ב. ומסתברא דוקא בגיטי נשים, אבל בגיטי ממון אינו כן⁴ אלא כותב שם העיקר ומניח הטפל, שלא תקן רבן גמליאל וכל שום אלא בגיטי נשים בלבד. ולא עוד שאפילו כתבו הטפל, כיון שהוחזק בו⁵ באותו שם הטפל גובין הימנו. והוא שאין שם מקום לחוש לשני יוסף בן שמעון. וכן אם היה כהן או לוי שיש לו חניכה אין צריך⁶ להזכיר בשטרו, דדוקא כששני יוסף בן שמעון דרין בעיר אחת הוא שהצריכו שאם היו שניהם מסומנין שיכתבו כהן, ואי לאו הכי לא צריך. והכי מוכחא סוגיא דגמ פשוט⁷.

חלק ב

א. והיכא דמעין לוח איני חייב לך בשטר זה כלום, כי שמא שום רמאי העלה שמו כשמי. על זה גרסינן בפרק גמ פשוט כותבין גמ לאיש אע"פ שאין אשתו עמו, ושובר לאשה אע"פ שאין בעלה עמה וכו'⁸ ובלבד שיהיו מכירין. ושיילינן בגמרא מאי מכירין, אמר רב יהודה שיהא שם מכיר שם האיש ושם האשה, האיש בגמ והאשה בשובר. ושיילינן וליחוש לשני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת נדילמא כתיב גיטא ואזיל וממטי לאתתיה דהאיך, א"ל רב אחא הכי אמר רב שני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה. ושיילינן וליחוש דילמא אול למדינתא אחריתי ומחזיק ליה לשמיה ביוסף בן שמעון וכתיב גיטא וממטי ליה לאתתיה דהאיך, ואמר להו רב הונא כל שהוחזק שמו בעיר שלשים יום שוב אין חוששין לו.

למדנו מזה שכל שטר בין שכותבין אותו במדינת שניהם ושניהן עומדין כאן, בין שטר הנכתב

היו לו שני שמות במקום הכתיבה שבו נתן הגמ וגרש באחד מהם ולא כתב וכל שום שיש לו חזי כשר בדיעבד, ואפשר שזה נתבאר בדברי רבינו במש"כ ואם כתב חניכתו וחניכתה כשר, וירצה לומר שכתב חניכתו וחניכתה ולא יותר, ע"כ. וכאמת הדבר צ"ע בשם הטפל מיהא.

ב. ומסתברא דוקא בגיטי נשים וכו'. נראה דמאי דכתב רבינו כיון שהוחזק לו אותו השם הטפל וכו', לאו למימרא דדוקא בשהוחזק כאן השם הטפל חזה שמכירין אותו במקום הכתיבה בשם טפל כמו שמכירים אותו בשם עקר, דאיכא גם בגיטי נשים הדין כן לדעת רובא דרבנותא ז"ל, כדמייטנין לעיל, דכשיש לו ב' שמות בעיר אחת אפי' כתב הטפל לבדו הגמ כשר, ולהרשבי"א ז"ל כותבין אותו לכתחלה, אלא הכונה כשנדע שהוחזק לו שם זה הטפל באיזה מקום אע"פ שלא הוחזק בו בזה המקום גובין בו, והיינו ודאי שהעדים מכירים אותו בשם זה, כאשר יתבאר בחלק הבא בס"ד.

א. והיכא דלוח טוען וכו'. בדף (קסו) [קס"ו]. ומש"כ רבינו מכאן למדנו שכל שטר שבעולם וכו',

שרה שהוא הטפל, כי יחשבו שהיא אשה ששמה העקרי שרה כיון שכתב אחריו לטפל וכל שום.

ונמצאו א"כ בזה ג' סברות. הא', להרמב"ם ז"ל דבשם אחד לבד פסול אפילו בדיעבד כפי מה שהבין מדעתו הטור ז"ל. הב', בהפך זה להרשבי"א ז"ל דאפילו לכתחלה כותבין שם אחד בלבד. הג', להרא"ש והטור בנו ז"ל דנהי דלכתחלה בעינן שם עקרי וגם וכל שם, מי"מ בדיעבד אי כתב אחד מהם לבדו כשר. וא"י קשיא מנא ליה לטור ז"ל דפסל הרמב"ם ז"ל גם בשם עקרי לבדו הא לא כתב אלא דבשם שאין יודעין בו עם כל שום פסול ומינה נשמע דשם טפל לבדו כלי וכל שום פסול מכ"ש לפי סברתו, אבל בשם עקרי לא מצינו לו ז"ל שפסל. י"ל דסבר הטור ז"ל דלעולם אחד מהשמות אפילו הטפל כשכתוב עמו וכל שום עדיף טפי משם אחד לבדו אפילו יהיה העקרי, דס"ס שניהם נכללו בו וטובים השנים מן האחד, ולפיכך מדכתב הרמב"ם ז"ל דבשם טפל עם וכל שום פסול הוציא דכ"ש בכל אחד מהם לבדו פסול. מיהו ה"ה ז"ל בפ"ג דגרושין לא הבין כן, דבקצור הדינים כתב,

שינויי נוסחאות

1. מדפס וטהפסק כ"י: אלף ספדין שם העיקר בלבד ואין מזכירין הטפל שאין מקנה ר"ג כלל שום אלף. 2. טהפסק כ"י: משולשין ומסומנין.
- א. מדפס הושלם: והטפל טוען סכר. ב. מדפס: ונלמד שיהא תכיר שם האיש ושם האשה עמו ושם האשה בשובר. (וכ"ה במסקנא ע"ס).
- ג. מדפס טקף: שבעולם.

הדין. 4 וכן פסקו טושי"ע ר"ס מט. 5 יער. 6 וזה אפילו בגיטין ואפילו להתחמיר ג"ה דבכה"ג אף בגט כשר, וכונה רבינו שהוחזק השם במקום אחר, ובפרישה שם כתב דהחלוק בין דיעבד לכתחלה מחמת מנהג דוקא" — בתגר"א שם סק"ג. 7 קעב, א במתני'.

לאחד שלא בפני חברו¹ ככולן צריכין העדים לדעת שהן הן כדי שלא יבאו שנים ויעשו קנוניא וישנו שמותינהן בשמות אחרים ויודו זה לזה כחוב או בשוכר² או במכירה³ וכיוצא בהן. אבל מי שהוחזק שמו בעיר שלשים יום אין חוששין שמא שנהי את שמו כדי לרמות, שאם אתה אומר כן אין לדבר סוף. לפיכך מי שלא הוחזק שמו בעיר אע"פ דקרו ליה ועני⁴ איכא למיחש למידק דייק הוא, דרמאה ברמאותיה ידע, ואין כותבין לו עד שיביא ראיה שזה שמו או יוחזק בעיר שלשים יום.

גידולי תרומה

מאי קא מיבעיא להו שם האיש בגט אין שם האשה לא וכו', הא ע"כ לא אפשר למימר הכי דאי לשם האיש בגט ושם האשה בלבד אתא לא הוה צריך למתני, דהוא פשוט כי היכי דלא תנייה גבי לוח ומוכר, ובודאי לא איצטריך אלא משום דבעינן שיכירו שניהם. ואולי לדעתו ז"ל לא נתקשו אלא בלשון רב דאמר שיהא מכיר שם (הגט באיש) [האיש בגט] וכו', דאלו במשנה נופה הם היו מבינים שיהו מכירים את שניהם, ומהכרח עצמו של היה ז"ל, אבל מדקאמר רב שם האיש בגט וכו' משמע דאשם זה בלבד קפיד, ומשיה הוקשה להו דלא אסיקו אדעתיהו מאי דתירצו התוס' דנקט גט באיש ושובר באשה שהם מכתבים הכתב וכו'. אך לא הבינותי מה שרצה ז"ל לומר שלא כיון הרמב"ם ז"ל אלא בשטרות שאין בהם קנין שאין כותבין אותם ללוח ולמוכר בלא מלוח ולוקח וכו', דהא בהדיא כתב הרמב"ם ז"ל לשון זה, אחד השטרות הנכתבין לאחד שלא בפני חברו ואחד השטרות שאין כותבין אותם אלא מדעת שניהם ושניהם עומדים, כלם צריכים שיהיו העדים מכירים השמות שבשטר זה פלוני בן פלוני וזה פב"פ וכו'. הרי בפירוש דגם בשטרות שכותבין שלא מדעת שניהם, דהיינו שטרי קנין, קאמר שצריך להכיר השמות שבשטר דהיינו שני השמות שיש בשטר אחד דע"כ הם המלוח והלוח או הלוקח והמוכר, ולתוספת באור כתב (ונפל) [וכפל] שזה פב"פ וזה פב"פ שמורה בפירוש היותו מדבר על שניהם, וגם באר הטעם שמא יבאו שנים ויעשו קנוניא וישנו שמותינהם וכו', דאיא להתפרש אלא על המלוח והלוח, וקאי לתחלת דבריו שהשווה השטרות שנכתבים לאחד שלא בפני חברו עם אותן שאין כותבין אלא מדעת שניהם, ואיך כתב היה שלא כיון אלא לשאין כותבין בלא מלוח.

שינויי נוסחאות

ד. מדפס: סעדים להכיר השמות שבשטר שזה פלוני ק פלוני זה פלוני ק פלוני מי של יאלו. ה. מדפס: שמה שס אמר יט וטוב.

צריך הכרה. ועי' בזה בלח"מ שם וסמ"ע וש"ך שם, ופרישה ובי"ח שם וס"י מט ס"ב. 2 בשוכר לכאורה לא תועיל הכרת הלוח, דאפשר שאותו לוח חייב גם לאחר ששמו כשמו וישתמש בו נגד השני, כן הק' התומים ריש ס"י מט, יעו"ש מש"כ בזה. 3 גם זה תלוי לדעת היה לעיל הע' 1 בפלוגתא הפוסקים אם כותבין שטר בלא קנין למוכר בלא הלוקח [יעו' טוש"ע ר"ס רלח] ועי' בזה ש"ך ס"י מט סק"ג ותומים סק"ב. 4 כרב

היא סכרת הרמב"ם ז"ל בפכ"ד דמלוה וכן הסוד ז"ל ס"י מ"ט. אמנם היה ז"ל כתב ודברי תימא הם דלוקח ומלוה למה צריך הכרת שמותם בשטרי קנין, ואינו דומה לגט ושובר שבאים להפקיע ולא להתחייב, אבל כמוכר ולוח איזו חששא יש אחר שמכירים אותם וכו'. עד, ולפיכך נ"ל דלא בעינן אלא הכרת שם המוכר והלוח, וזהו שמשנתנו לא אמרה והוא שמכירין אלא בגט ושובר, לפי ששם אנו צריכין הכרת שניהם והיה צריך להשמיענו כן שנחוש למי ששמו כשמו, אבל בלוח ומוכר לא צריך אלא הכרת שמותן ולפיכך לא דברה בהן המשנה, לפי שפשוט הוא שצריך שיכירו שם הלוח והמוכר שמא יעלו שמותם בשמות אחרים וכו'. עד, ויש לי לומר שלא כיון רבינו באמרו שצריך להכיר שם המלוה והלוקח אלא בשטרות שאין בהן קנין שאין כותבין אותם ללוח ולמוכר בלא מלוח ולוקח והלכך צריך שיכירו שניהם. אלו וכו', ע"כ. ואיכא למידק לפי מה שמוכיח מן המשנה דלא קתני הא דיהא מכירין אלא גבי גט ושובר וכו', דהא בגמ' כי שיילינן מאי ובלבד שיהא מכירין וקאמר רב יהודה אמר רב ובלבד שיהא מכיר שם האיש בגט ושם האשה בשוכר, אמרינן דיתבי רב ספרא ורב אחא בר חונא ורב חונא בר חנינא ויתבי אבוי גבייהו וקא מיבעיא להו שם האיש בגט אין שם האשה לא, שם האשה בשוכר אין שם האיש לא, וליחוש דילמא כתב גיטא וכו', איל אבוי שם האיש בגט והיה לשם האשה, שם האשה בשוכר והיה שם האיש. והשתא כיון דלדברי היה ז"ל גבי לוח ומוכר לא דברה בהן המשנה לפי שפשוט הוא שצריך שיכירו שם הלוח ושם המוכר שמא יעלו שמותם בשמות אחרים וכו', וכל עצמה לא כתבה כן גבי גט ושובר, אלא לפי שהוצרך להשמיענו שאנו צריכים הכרת שניהם, איכ

1 יעו' ג"ת שכן דעת הר"ם והטור, ושדעת היה שדוקא בשטר בלא קנין. שבוה להר"ם אין כותבין בלי המלוה, ולכך צריכים להכיר המלוה שמא אחר הוא, אבל בקנין שכותבין בלא המלוה, כיון שנשתעבד מומן כתיבה, אין צריכים להכרת המלוה, דאין לחוש בזה לכלום. וכ"פ שו"ע שם. ועי' ר"מ טוען פ"ז ה"ב ושו"ע ס"י לט ס"ז גבי הודה בב"ד שכותבין ונותנין למלוה ובלבד שיכירו שניהם. ומשמע שאף במקום שמשמעבד מיד

ב. והיכא דנפק שטרא וטען לזה איני חייב בו כי אם רמאי העלה שמו כשמי והודה ליה במקומי, או שטען⁵ לאחר⁶ נתחייבתי וזה שבשטר העלה שמו כשם בעל חובי. בהא כיון דלא הוחזקו⁷ באותה העיר שנים ששמותיהן שוין אין חוששין לדבריו, דכשם שהוחזקו העדים שאין חותמין על השטר אלא אם כן נעשה גדול⁸, כן הוחזקו שאין חותמין על השטר אלא אם כן מכירין שמות הנכתבין בשטר. וכן פסק⁹ הרב ר' משה ז"ל¹⁰.

חלק ג

א. גרסינן בגמ' פשוט¹ שהוא תברא דהוה חתים עליה רבה בר חנן². פירוש, שובר של הכתובה היה. אתיא לקמיה אמרה ליה לאו אנא הואי. פירוש, אשה אחרת העלת שמה כשמי³. א"ל אנא אמרי לחו לאו אידי [היא]. פירוש, אף אני אמרתי כך לעדים החתומין עמי על השובר שאינך את והם השיבו ואמרו לי דמעיית, דמקש הוא דקש ובגר לה קלא, כלומר הזקינה, על כן הוחלף קולה ונעשה עבה,

גידולי תרומה

חותמים בו ולרובא דרבוותא ז"ל אם לא נכתב כן בגמ' פסול אע"ג דבשטרי דעלמא בדעבד כשר. וכיון שכן היאך אפשר שילך למקום אחר לכתוב גם על שם אשת יוסף בן שמעון הרי צריך באותו המקום לכתוב שם מקום הכתיבה והחתימה וכפי הזמן הכתוב בו יראו בהדיא שבאותו היום יוסף בן שמעון ואשתו האחרים לא היו באותו מקום שנכתב בו הגמ' ויזכר חיוף בפירוש.

לפיכך מי שלא הוחזק וכו'. בגמ' אמרינן לא אתחזק מאי אמר אביי דקרו ליה ועני, רב זביד אמר רמאח ברמאחיה וזהו. והרי"ף והרמב"ם ז"ל לא הוצרכו לכתוב זה, דכיון דכתבו דמי שלא הוחזק שמו שלשים יום אין כותבים לו, איכ' מסילא משמע דאין כאן תקנה אחרת אלא חזקה דל' יום ובלאו הכי לאו כלום הוא.

א. גרסינן בפרק ג"פ **ההוא תברא וכו'.** רשב"ם ז"ל פירש בטענת האשה ושטא אשה אחרת ששמה כשמי ושם בעלה כשם בעלי וכו'. אבל רבינו ז"ל כתב לאו אנא הואי, פירוש אשה אחרת העלה שמה כשמי וכו'. והוא תמוה אצלי מהא דמסיק אביי אע"ג דאמרינן

ב. **והיכא דנפיק שטר לפנינו וכו'.** כ"כ הרמב"ם ז"ל פכ"ד דלות. וכתב היה ז"ל בשם הרמב"ם ז"ל שהקשה בשטרי הלואה ניהוש שטא יכתוב שטר בשמו יוסף בן שמעון ויש בעיר אחרת אדם ששמו כך ונותן למלוה שבשטר ועושין קנוניא ע"ז, דבודאי בשטרי הלואה לא בעינן שם עירו. י"ל שאם אתה חושש לקנוניא כזאת אין לדבר סוף אפילו תאמר שאין כותבין שטר ללוה אלא מלוה עמו עדין שניהם עושין קנוניא על יוסף בן שמעון שבעיר אחרת, אלא לכל זה אין חוששין, ע"כ. וקשה בהאי דקאמר דהא בשטר הלואה לא בעינן שם עירו, דמשמע דאי הוה בעינן שם עירו תו ליכא חששא, ואיכ' גבי גמ' דבעינן שם עירו ודאי ליכא חששא, אבל מ"מ מאי פרכינן בגמ' וליחוש דילמא אויל למתא אחריתי ומחזיק ליה לשמיה ביוסף בן שמעון וכתוב גמא וממטי ליה לאתתיה דהאיך וכו', ומאי קושיא הא ליכא למיחש להכי, דאע"ג דכי כתיב שם עירו היא ממש עירו של יוסף בן שמעון, מ"מ הא ק"ל בהזקק [פ], אן היה במזרח וכתב במערב תצא מזה ומזה וכו', ואוקימנא בגמ' דקאי אסופר ומשום עדים דצריך לכתוב בגמ' שם העיר שהעדים

שינויי נוסחאות

1. נדפס: **כי שמה רמאי אחד.** 2. נדפס: **לאחר חייבתי את עצמי,** וזה כנראה שפלה (שמי) [שמן] כשם בעל חובי. סה"ל ודאי מסתברא דכיון. 3. נדפס: **וכן מה דעת.**

אורים סק"ט (ודבריו צ"ב, שכי' דבהוחזקו נאמן הלואה במנו שהיה טוען שאין הוא החייב. ולכאורה דין "הוחזקו" בזה אינו יכול להתפרש אלא כשהוחזקו ב' כשם המלוה ולא כשם הלוה, ועל חיובו אין עורר, אלא רק למי נתחייב, ומה שייך בזה מגו). 7 כתובות יט, א. 8 מלוה פכ"ד ה"ה. וכ"פ טור סי' מט ס"ז, ומחבר ס"ה.

1 כ"ב קסז, ב. 2 כ"ג הרי"ף. ולפנינו: רב ירמיה בר אבא. 3 ודלא כפי' רשב"ם, יעו' ג"ת. ועי' דרישה סי' מט ס"ד אריכות דברים בביאור ב' הפירושים.

זביד שם בגמ'. אבל לתובתו כותבין עליו בשם זה, כ"כ הטור שם ס"ה בשם הרמ"ה. 5 ראה שינויי נוסחאות. והכונה בב' הנוסחאות שטוען שהודה ליוסף בן שמעון שלא בפניו, וכתבו לו שטר, ובא זה שמחזיק השטר וטען שהוא יוסף בן שמעון ונתנו לו השטר. 6 אבל בהוחזקו יכול כ"א לדחותו לשני, וכדלקמן ריש ח"ד. והאחרונים נתחבטו ליישב משפט זה גם על הטענה השניה דלעיל, שטוען שנתחייב לאחר ואין הוא המלוה, שכן בזה אף בהוחזקו ב' יוסף בן שמעון ק"ל דגובה מי שמחזיק בשטר. יעו' סמ"ע סי' מט סק"ח וש"ך סק"ה, ואו"ת

והכרתי שהדין עמחן וכבר התקבלת כתובתיך. ואמר אב"י אע"ג דאמרינן בעלמא כיון שהניד שוב אינו חוזר ומניד, צורבא מרבנן לאו אורחיה למידק ולהכיר הנשים, והגדה קמיתא דלאו איהי היא לאו כלום היא⁴, ולא מיקרי חוזר ומניד במה שאמר לבסוף.

ותו גרסינן ההוא תברא דאתתא דהוה חתים עלה רב ירמיה בר אבא, אמרה ליה לאו אנא הואי, א"ל איברה את הוית, אמר אב"י אע"ג דאמרינן צורבא מרבנן לאו אורחיה למידק, כיון דדקדק סמכינן עליה ומחימנינן ליה. ואמר אב"י הלכך דלאו אורחיה למידק בנשי, צורבא מרבנן דאול לקדושי אתתא נדבר בהדיה עם הארץ. פירוש, שידקדק בצורתה והם יראו ממנו ולא מחלפי ליה מיניה. מכל זה למדנו⁵ שתלמיד חכם שהניד על עדות אשה⁶ שלותה ולא הוליד עמו עם הארץ בשעה

גידולי תרומה

שיום, א"כ כי טענה נמי שמא אשה אחרת היא ששמה בשמי וכו' מאי הוי, והעד ודאי לא מהימן ע"ז, דכיון דלא הוחזק אלא חד יוסף בן שמשון מסתמא הוא הוא הכתוב בשוכר ועליו חתם העד, ולאו כל כמיניה לומר שחתם על אחד שלא הוחזק בכך.

ותו גרסינן וכו'. אהא דקאמר אב"י כיון דדק דק כתבו התוס' וז"ל, וא"ת היכא דאמר מתחלה לאו איהי היא אמר שיכול להחזיר, ק"ז כשאמר מתחלה זאת היא דנאמן אע"פ שאין דרכו להסתכל, תרי"ז ח"ק כיון דדק דק ואם רוצה לחזור אינו חוזר ומניד, ע"כ. ואיכא למידק אי האי דקאמר אב"י אע"ג דצורבא מרבנן וכו' אעובדא דאיברא אנת הוא וכו', הוא משום דשייליה קמיה אי מהימן או לא, איכא אין מקום לקושית התוס' דפשיטא דהשואל לא ידע מאידך עובדא קמא דאמר עליה אב"י שיכול לחזור, דא"כ לא היו שואלים כלום הכא כשאומר מעיקרא זאת היא דכ"ש הוא, וכדמקשו התוס', ותירוצם אינו עולה כלל לשואל, וכיון ששואלים ממנו פשיטא שיש לו להשיב ולומר להם הדין אע"פ שהוא אצלו פשוט ומוכן ממקום אחר. ואם נאמר שלא היתה כאן שאלה אלא שאב"י מעצמו אמר אע"ג וכו', יקשה לפי תירוצם שלא בא אב"י אלא לחדש שלא יוכל אח"כ לחזור ולהניד דדבר זה אינו תלוי בהאי עובדא, דודאי ר' ירמיה בר אבא לא חזר בו, וא"כ למה לא אמר זה מיד בעובדא קמא כשאמר אע"ג דאמור רבנן כיון שהניד שוב אינו חוזר ומניד צורבא מרבנן לאו אורחיה למידק, לימא תו וכיון דדק דק, דהא לא יתגבא שיבא עוד מעשה אחר ושעליו אנב אורחיה יאמר דין זה, וגם לא

בעלמא כיון שהניד שוב אינו חוזר ומניד צורבא מרבנן לאו אורחיה למידק ולהכיר את הנשים והגדה קמיתא דלאו איהי היא לאו כלום היא וכו', דמשמע דאלו הוה איניש אחרינא דלאו צורבא מרבנן היינו עושין עקר מההגדה הראשונה דלאו איהי ושוב לא היה יכול להניד לבסוף דהיא היא, וזה תימא שהרי בשלחי החלק הקודם אסיק רבינו דאי טעין שמא רמאי אחר העלה שמו בשמי וכו' אין הוששין משום דכשם שהוחזקו עדים שלא להתום א"כ נעשה בגדול חכי נמי הוחזקו שלא להתום א"כ מכירין, וא"כ היאך מאמין לעד שיאמר לאו איהי היא כיון דקים לן שלא חתם א"כ הכיר, דהא לאו צורבא מרבנן הוא לומר דלאו אורחיה למידק ולהכיר הנשים. ובהדיא כתב הרשב"א דל בתשובה שהביא הרב בשמו אם אמרו עדי השטר שכחנו לבדוק אם היה גדול לא מהמנו, דהא קר"ל חזקה על העדים אין הותמין וכו', ופשיטא דהיה למכירין. הן אמת דהיה מקום לחלק, דבשלמא כשאומרים לא בדקנו אם הוא גדול משימים עצמם רשעים כי פשעו על כלי עשות מה שמוטל עליהם לעשות ולפיכך אינם נאמנים דאין אדם משים עצמו רשע, אבל בענין חכרנו יאמרו אין בדקנו ועשינו מה שאנו חייבים וחשבנו שהכרנו יפה אבל טעות עלה בדינו וחוי כעין אונס. אלא שסדברי רבינו בסמוך משמע דכל דאיכא עם הארץ מסתמא מדקדק יפה ולא מחלפי ויראים להטעותו, וא"כ היאך כתב שהיא אמרה אשה אחרת העלת שמה בשמי וכו'. **איברא** דגם לפירוש רשבים איכא למידק, דכיון דודאי בההוא עובדא עסקינן בשלא הוחזקו שנים שהיו שמוותיהם ושמות נשותיהם

בתחלה מחתימתו, אין מבואר בגמ' הטעם, ושע"ה אינו חוזר מחתימתו. ואם הקיש רבינו מסבא שחזרתו בתחלה היתה מאותו דין שאמר אב"י לבסוף, צ"ע לפ"ז, דא"כ ידע רבי"ח בתחלה הדין שאמר אב"י לבסוף, ובגמ' משמע שאב"י חידש לו דין זה על חזרתו השנייה. ואם היה מפרש רבינו כנ"ל, היו דבריו מדויקים, דמש"כ כאן הוא ממש כעובדא דגמ', וצ"ע. 7 משמע שדוקא בעדות אשה אינו מדקדק, יצ"ו ב"י ס"י כט מחורש ו, והג"ה ס"י מט ס"ב, וש"ך שם חולקים ע"ז.

4 כפ"י רשב"ם ותוס', אבל הראב"ד כש"מ, נ"י ומאירי פירשו שרמי בר חמא אמר לאשה שבשעת חתימתו אמר לעדים שאינה היא והם הטעוהו ועתה נוכח הוא שאכן אינה היא, וע"ז א"ל אב"י שיכול לחזור בו מחתימתו הראשונה — כן פירשו הפרישה ס"י מט ס"ד ותומים סק"ג דברי נ"י, ודלא כג"ת לקמן דין ב' שנחקק לפרשו כרשב"ם. 5 שם קסת, א. 6 צ"ב, דבגמ' לא מפורש אלא שת"ח חוזר בו מחזרתו, אבל מדוע יכול הוא לחזור

שקבל עדותו שיהא מכירה⁸, אע"פ שהעד האחר אינו צורבא מרבנן⁹, אי אמרה איהי לא הוינא אנא, ואיהו קא מודה לה שטעה בהכרת פניה, מהימנינן ליה, ולא מיקרי חוזר ומניד, שיוכל להיות שהטעוהו. אך אם הולך עמו עם הארץ שמדקדק בצורתה¹⁰, תו לא מהימנא איהי. וכן אם העיד צורבא מרבנן שדקדק בצורתה ויודע שהיא היתה, לא מהימנא בתר הכי.

ב. וכתב הר"א בר"ד ז"ל¹¹ שמעינן מינה¹² דהאי שיהיו מכירין דאמרן במתניתין, אפילו אפומא דאתתא ואפומא דקרובים סמכינן, כדאמרינן בענין חליצה¹³ ואשתמודענא דאחיה מאבוב הוה, דמהימן אפילו מפי אשה. דאי מפי עדים בעינן, כיון דאמרי ליה סהדי איהי היא היכי מצי למיהדר, ואע"ג דאמר להו לאו איהי היא ולא מקבלינן מיניה השתא מידי. ושמעינן מינה דהיכא דסמך אאתתא או אקרוב וחזר ואשתכח טעותא וקא' הדר ביה¹⁴, לצורבא מרבנן מקבלין, לגברא אחרינא דאורחיה למידק לא מקבלינן, דודאי מידק דק והשתא הדר וקא משקר, ע"כ.

גידולי תרומה

אדעתיה (אבא) נרבהן בר חנן לומר לאו איהי היא, והלא כיון דמעיכרא ודאי לא הכירה אלא עיי עדים כשרים שאמרו לו היא היא, אין כאן מקום ספק דודאי היא היא ולא אחרת ולא מצי לא היא ולא העד לומר שהיא אחרת, שהרי לא הוחזקו שם שנים בשמות שונים, אלא ודאי מעקרא הכיר עיי אחד מהפסולים, ולפיכך היה מקום לומר שמא הטעוהו.

והרב הנמקי ז"ל הביא לשון סתום קצת. שכתב, אמר המחבר ש"ס שיכול אדם לסמוך בזה ע"פ ע"א וכו', דאי ס"ד שצריכים שנים שיעידו לו בתחלה היכי אמרינן לא דק הרי דק ע"פ עדים כשרים, אלא ודאי כדאמרינן דהא מילתא דעבידא לגלויי היא. ולכאורה משמע דהבין דהאי דקאמר בנמי לאו ארחיה למידק אעקרא דמלתא קאמר כשחתם על השובר, וזה שלא כפשטא דשמעתתא דאמאי דקאמר לאו איהי היא קאי שאמר כן מפני שעתה לא דקדק יפה שאין דרכו של ת"ח

מסתברא דהשתא נתחדש לו זה הדין שלא היה יודעו מתחלה. ושם עיי מעשה זה נתעוררו לשאול לו אם יארע שירצה הצורבא מרבנן לחזור בו מה יהיה הדין והשיב להם כיון דדק דק.

מכל זה למדנו וכו'. נמננס קא חזינא בלשון רבינו, דקאמר ואע"פ שהעד האחר אינו צורבא אי אמר איהו לא הואי וכו', מהמנינן ליה שיוכל להיות שהטעוהו בכך וכו', דאיך אפשר שהטעוהו כיון שבאותו מעמד היה שם העד האחר שאינו צורבא והלא הם יראים סמנו שלא להטעותו, ומה לי שהת"ח הולך עמו הע"ה או שע"ה נתייחד לעד עם הת"ח, מ"מ לא יערב על לבם להטעות כי יראים מע"ה שהוא מדקדק. **ב.** וכתב הראב"ד ז"ל שמעינן מינה וכו'. עם שהלשון נמננס קצת נראה שכונתו ז"ל להוכיח דע"כ אפילו אאשה או קרובים סמכי העדים להכיר שם האיש או שם האשה, דאי לאו הכי היכי הוה אסיק

שינויי נוסחאות

א. נדפס: עם הארץ המכירה בטעה שקבל עדות. ב. נדפס: שמדקדק זה (והס' ילכס ממש שלא להטעותו) ש לא מהמנין לאיך (עיי הערה 12). וכן אם העיד לורבא מרבנן שדקדק זה ונאמת יודע שהיא היא, כמו כן לא מהמנין ליה נמי הכי. (המוקף גם מנוסחא לס"י). ג. נדפס: דקא.

ולפי' רבינו לעיל צ"ל שהראיה היא ממה שחזר בו רבי"ח והיה נאמן אילולא חזר בו שוב. ועיי דרישה שם בזה באורך. 11 יבמות לט, ב. 12 בפשטות כונתו שעתה חוזר בו מתחיתו, ות"ח נאמן בזה. והק' הסמ"ע סי' מט סק"ו למה ע"ה אינו נאמן, הרי הוא טוען שסמך על אחרים והוכרז לו שהוטעה. וכי שכיון שדרכו לדייק אינו נאמן שסמך על אחר. והתומים סק"ג האריך להקשות עליו, וכי שטעם הראב"ד שבע"ה שסמך על פסול, נאמנות הפסול חזקה, כיון שמפחד מדיוק ע"ה, ולכך א"א עתה לבטל נאמנות הפסול, משא"כ בת"ח, ודייק כן מלשון רבינו בדין א (לגי' הנדפס, ראה שינויי נוסחאות אות ב) והם ידאים כו'. והאריך לבאר דכ"ז הוא לפי הנ"י אבל לרשב"ם ורבינו אין ראיה, ובאמת גם ע"ה נאמן אם טוען שסמך על אחר. וכונת הראב"ד לפי זה הוא שהת"ח חזר

8 בג"ת הק' א"כ איך אפשר שהטעוהו. ולכאורה י"ל דמש"כ רבינו שיוכל להיות שהטעוהו היינו האשה ואותו עד שניהם הטעוהו. ועוד י"ל דמיידי שהעד השני אינו מכירה כלל והוא הסתמך על הת"ח, וכדלקמן דסני בהכרת ע"א, דודאי כמו ששניהם מסתמכים על ע"א, אחד מהם יכול להסתמך על חבירו. 9 הובא בש"ס בסוגיין. וכ"כ הרשב"א, ריטב"א, רא"ש ונ"י. וטור סי' מט ס"ד ומחבר ס"ב. ועיי מאירי שחלק עליו, ושלא דמי לחליצה, דשם הטעם משום דעבידא לגלויי, יעו"ש. אך הטור כי דאף כאן שייך טעם זה. ועיי רי"ף ביבמות לט, ב שהטעם משום גלוי מלתא. ולפ"ז ברור שכאן מהני עדות פסולים. 10 בראב"ד שם מבואר שראיתו היא לפידושו שם בגמ', שרמי בר חמא חזר בו מתחיתו הראשונה, ועיי אמר אב"י שנאמן, וכנ"ל הע' 4. וכ"כ הדרישה שם ובהגר"א סק"ו.

חלק ד

א. גרסינן בפרק גט פשוט¹ מתניתין שנים שהיו דרין בעיר אחת, שם אחד יוסף בן שמעון ושם אחר יוסף בן שמעון אין יכולין להוציא שטר חוב זה על זה ולא אחר יכול להוציא עליהן שטר. פירוש,

גידולי תרומה

פירש במתני דפשטה משמע משום דיטעון אני החזרתיו לך, וכפי זה שפיר פריך מאידך ברייתא במאי קא מפלגי כיון דסברא מעלייתא היא, והשתא משני דפלונתייהו הוי בכותבים שטר ללוח וכו'. אבל הסוד ז"ל בחביוא פסק הדין כפי האמת הוא תימא, דשביק טעמא דגמ' וסייתי טעמא אחרינא. ויקשה זה יותר דנפקא מינה מוכא לענין דינא, דכתב היה ז"ל בפכ"ד ללוח וכתב הרשבי"א ז"ל שמעינן מיהא דבשטרי דלאו אקנייתא לכ"ע מוציאין אפי' זה ע"ז, דהא אוקימנא מתני' דכותבין שטר ללוח דוקא בשטרי אקנייתא, הא בשטרי דלאו אקנייתא כי ליכא מלוח בהדיה לא כתבין, הלכך אפילו לתנא דמתני' כל כי הא כיון דאין כותבין מוציאין, עביל. אלמא לפי מעם הגמ' דכותבין שטר ללוח וכו' נפקא מינה דבשטרי דלאו אקנייתא שפיר מוציאין זה ע"ז, ואלו טעמא דאני החזרתיו לך שייך גמי בשטרי דלאו אקנייתא כי לעולם יאמר זה אני הוא בעל השטר שהחזרתיו לך כשפרענתי, ואין בזה שום חלוק בין אקנייתא ללאו אקנייתא. ואפשר לי לומר בזה בשנדייק לשון רשבים ז"ל וד"ה אייכן, דאמאי דאמרינן בגמ' תנא ברא סבר אין כותבין שטר ללוח וכו' כתב, ומסתמא שניהם היו במעמד מקום שנכתב, וכיון דאינהו ידעי ואין מקפידין וע"ז לא חיישינן תו לשום רמאות כיון דלגפילה לא חיישינן, ע"כ. דאיכא למידק כיון שהחששה היא שמא זה המוציא עשה עצמו לוח בפני הסופר והעדים ואמר להם לכתוב שטר אנ"פ שאין מלוח עמו, איכ' להאי תנא דסבר אין כותבין שטר ללוח איכ' מלוח עמו אולא לה הך חששא דפשימא שלא יכתבו אלא בפני שניהם, ומה לו לרשבים ז"ל לכל זה האריכות המותר דכיון דידעי ואין מקפידין לא חיישינן לשום רמאות וכו'. וגם הדבר אין לו מציאות, דאם הרמאות הוא שיכתוב בלא המלוח, הא כשאמר ששניהם היו במעמד אין עוד מקום לומר שנכתב שלא בפניו, כי זה מאמר סותר את עצמו, והיכי קאמר דתו לא חיישינן לשום רמאות, דמשמע דאין כאן אלא שלילת החשש

לדקדק, ובענין זה ודאי לא דק על פי עדים. אבל צריך שנעמיס בדבריו² ז"ל שכונתו על הדרך שכתבנו, והיא היכי אמרינן עתה לא דק ומשיה לא השבינן חזור ומגיד, הא על כל פנים מה שאמר לאו איחי היא אין בדבריו כלום שהרי מעקרא דק עיפ' עדים כשרים וזולתם לא היה חותם, וצריך להוסיף בזה שלא הוחזקו כאן שנים בשם אחד בדכתבין, אלא ודאי דמעקרא חתם על פי פסולים משום מלתא דעבידא לגלויי וכו'.

א. גרסינן בפ' ג"פ שנים שהיו דרין וכו'. יש לי לתמוה על הסוד ז"ל סי' מ"ט שכתב היו שנים בעיר ששמותיהם שוים כל אחד יוסף בן שמעון אין שום אחד מהם יכול להוציא שטר על חברו שיאמר לו שטר זה שאתה מוציא עלי שלי הוא והחזרתיו לך כשפרעתי לי החוב שהיה לי עמך, ע"כ. הרי דיחייב טעמא מפני שיטעון שהוא החזירו, ואלו בגמ' נקענ, אן אקשינן ואלא הא דתניא בשם שמוציאין הן שטר על אחרים כך מוציאין זה על זה, במאי קא מפלגי בכותבין שטר ללוח אנ"פ שאין מלוח עמו קא מפלגי, תנא דידן סבר כותבין שטר ללוח ואנ"פ שאין מלוח עמו זמנין דאזיל גבי ספרא וסחדי ואמר לוח כתבו לי שטרא דבעינן למיזף מיוסף בן שמעון חברי ובתרי דכתבי וחתמי ליה נקימא ליה ואמר הב לי מאה דיוזפת מינאי, תנא ברא סבר אין כותבין שטר ללוח עד שיחא מלוח עמו. אלמא טעמא הוי משום דמעקרא דמלתא איכא למימר שלא היתה כאן מלוח לעולם, ומה לו לסוד להמציא טעם אחר מלכו ולהניח הטעם הנאמר בגמ' בפירוש³. איברא דהסוד נמשך אחר לשון רשבים ז"ל שפירש בן במשנה. אלא דארשבים ז"ל ליכא לאתמוהי כי כן דרכו ודרך רש"י ז"ל פעמים רבות מפרשים במשנה בזולת מה שבא במסקנת הגמ', והיינו לומר היאך היתה מובנת המשנה עצמה קודם שקלא וטריא דגמ' כפי הס'ד, והכא גמי דכותה דהמקשה דפריך אמתני' מאידך ברייתא לא תקשי ליה איהו גופיה היאך היה מבין המשנה גופה למה אין מוציאין זה על זה, להכי

שינויי נוסחאות

א. נדפס: אחד (כלה ש"נ משניות).

בעי למידק בגופא ובודאי דייק והשתא הוא דקא הדר ביה ומשקר, ואנ"ג דאמר דסמך על פסולי עדות מעיקרא. והיינו כסמ"ע. 13 ע"ל הע' 4.

1 קעב, א. 2 ע"י מאירי וש"ע סי' מט ס"ז שכתב ב' הטעמים, ובהג"ה שם שהי' עליו דסותר דבריו. וע"ע בזה

בו מחזימנו ועתה אשתכח טעותא והוברר לו שטעה בחזרתו, וכעובדא דגמ' לפי רבינו, ובזה ע"ה אינו נאמן, כיון שדייק כשחזר בו בתחלה. [אך יעו' לשון הראב"ד בש"מ דמשמע כסמ"ע: "ואשתכח טעותא כי הכא", והיינו כמעשה שבגמ' לפירוש הראב"ד שפי' בגי' ואח"כ כ': "משום דגברא אחרינא

דכל חד וחד מדחי ליה אצל חבירו, אחר שהעדים מתו או הלכו, שמכח אותו שטר אין אנו מבחינין מי מהן היה. אבל אם העדים כאן ומעידין זה היה הלוח ועליו התמנו, הרי אלו נאמנין⁴.

ב. ודוקא זה על זה, ולא אחר עליהן, אבל אם הם על אחרים מוציאין, כי מה יוכל למעון הנתבע, אם ימעון מחברך לויתי ונפל השטר ממנו ומצאת אותו, לְהָאֵי לִיכָא לְמִיחָשׁ, דלנפילה דחד לא חיישינן, שהרי זה השטר אלו נמצא ביד אחרים⁵ חוץ ממנו לא היה שוה להם כלום, והיאך נחוש שאליו נזדמן יותר מאחרים, הלכך לחשש דלא שכיח אלא בחד לא חיישינן.

והכי איתא בגמרא⁶ דדיקינן על משנתנו הם על אחרים מוציאין, דלנפילה דחד לא חיישינן. ואע"ג דבריתא פליגא עלה, דקתני⁷ כשם שאין מוציאין זה על זה כך אין מוציאין על אחרים. ליתא, דבתנא דידן ק"ל. וכדאמרינן ביבמות⁸ הנהו שטרי דנפקי בנהרדעא וכתוב בהו הכי, נני כר חבו וחבו בר נני, ומגבי בהו רבא בר אבוב זוזי, והא נאני בר חבו וחבו בר נני בנהרדעא שכיחי טובא. ומפרקינן למאי ניחוש לה, אי לנפילה מזהר זהיר בית. פירוש, ולא חיישינן לכגון האי נפילה, הואיל והיתה נפילה דחד⁹. אי לפקדון כיון דשמייה כשמייה לא מפקיד ליה גביה, מאי אמרת דילמא מסר ליה. פירוש, ואין נקנות לו במסירה לבדה, ונמצא שעדיין לא זכה בה המוחזק והשטר עדיין מחבירו ששמו כשמו.

גידולי תרומה

בשטר בבאור מי מהם הוא יאמרו לקוחות אנו חשבנו שהשטר על האחר. וכי תימא מ"ס אינהו אפסידו אנפשייהו דכיון דאיכא תרי הוה להו למידק מהי מינייהו זבני ולמיחש דדילמא יעידו העדים שזה הוא, איכא גם כשבאו אחרים שאינם מן השטר למה לא יהיה הדין כן, דהא בשעה שלקחו אינם מתנבאים שיכאו עדים אחרים ולא עדי השטר. ושםא דכשבאו מערי השטר עצמם להעיד ע"ז איכא למימר דמעקרא גמי כשחתמו הם הוציאו הקול לומר זה המשולש או המסומן הוא הלוח ושםעי ביה לקוחות ואפסידו אנפשייהו, אבל כשהעדים הם אחרים מאן לימא לן דמעקרא יצא הקול ע"ז ממש, ומספקא אין לסרוף מלקוחות.

ב. ודוקא זה ע"ז וכו'. דברי רבינו מתמידים אצלי ולא יכולתי לכונם עם ההלכת. דהצעת הסוגיא דף קע"ב כך היא, אההיא דאמר רב הונא ממך אפילו מריש גלותא אמר רבא מההוא גברא דנפק מתותי ידיה משמע, ופריך ליה אבוי ליחוש לנפילה א"ל לנפילה לא חיישינן, ומנא תימרא דלא חיישינן לנפילה, דתנן שנים שהיו בעיר אחת שם אחד יוסף בן שמעון ושם אחד יוסף בן שמעון אין יכולין להוציא שמייה זה ע"ז ולא אחר יכול להוציא עליהם שמייה הא הם יכולין על אחרים, ואמאי

שאנו לא נחשוד בכך עם שהוא אפשרי להיות והרי הוא נמנע. אבל אולי נתכוון ז"ל להרגיש אתנא ברא דנחי דמטעמא דאין כותבין א"כ לזה עמו אין מקום לומר דאין מוציאין זה ע"ז כיון דודאי לא נכתב אלא במעמד שניהם, אכתי ניחוש מאי דפירש במתני' וכפי דעת המקשן שםא פרעו והחזיר שטרו לזה כי היא חששה קרובה ומספקת שלא להוציא ממון, להכי קאמר דכיון דשניהם הוּן במעמד מסתמא ודאי אינם מקפידין זה ע"ז והם מאמינים לאשר הוא מוציא השטר כי הוא הוא המלוח האמתי, ותו ליכא שום חששא כלום אפילו החששה האחרת מהחזרה, שאלו כן לא היה המלוח מתרשל מלבקש אופן שלא יוכל אח"כ הלוח לעשות עצמו מלוח כשיחזיר לו השטר, וא"כ כה"ג נאמר לדידן בשטרי דלאו אקנייתא דאין כותבין א"כ מלוח עמו לא שייכא בהו שום חששא דשםא החזיר.

אבל אם העדים וכו'. מדברי הרמב"ם ז"ל הוא. והבין מהם היה ז"ל שאם באו עדים אחרים דינו כדין מלוח ע"פ אכל עדי השטר עצמן דינו כדין שטר, והמעם מפני שהרי אלו יכולין לשלש השמות שהרי לא עשו נמר שליחותן, ע"כ. ואיכא למידק² כיון דהיות לו דין שטר לענין לקוחות תלוי כקלא אכתי כיון דסוים לא נזכר

שינויי נוסחאות

ב. מדפס: העדים נחיים ומעידין על זה סתמט שסיס ה"ט. **ג. מדפס:** ונפל השטר ואסא מללח לוחו ק, ס"א. **ד. מדפס:** דלנפילה דלא דה. **ה. מדפס:** אלו היו מללחן לוחו כד אחרים. **ו. מדפס:** הויל וליסייה לנפילה דחד.

פרישה וסמ"ע, ב"ח, ט"ז, ש"ך, תומים, נה"מ ואבן האזל מלוח פכ"ד ה"ח. **3** ע"י תומים ס"י מט סק"ח שהק' כעין ק"י זו. **4** כ"כ תר"מ מלוח פכ"ד ה"ח. וכ"פ הטור ס"י מט ס"ב ומחבר ס"ו. וע"י ג"ת בשם ה"ה [ורשב"א בח"י גיטין כד, ב] בטעם

ומתריץ אותיות נקנות במסירה. ואע"ג דקי"ל דלא מקנו במסירה, הני מילי בעלמא, אבל בשני יוסף בן שמעון כיון דשמייה כשמייה נקנית במסירה.

וכן כזה דעת בעל המאור ז"ל⁹ דשני דין אותיות דהכא מדין אותיות דעלמא, דבעלמא צריך שיכתוב וימסור וכאן קנה במסירה בלבד, לפי שגוף השטר עומד לו במקום כתיבה, כיון שהוא על שם אדם ששמו כשמו ואין צריך להביא ראיה על מסירתו, דקי"ל כתנא דידן דאמר הן על אחרים מוציאין, ע"כ. והנה הר"א בר"ד ז"ל בספר כתוב שם¹⁰ תמה על פירושו ועל סברתו ואמר, מה יעשה כשיאמר הלוח אני לא לויתי ממך, אם יאמר לו זה הלא לוית מחברי והוא הקנה לי, זה יאמר לו במה קנית ובמה הקנה אותך¹¹ הוא וכל שיעבודא דאית ביה, ע"כ.

על כן יש לפרש דאביי הוא דאוקמה למתניתין דהם מוציאין על אחרים משום דאותיות נקנות במסירה, והך סברא דיליה בלחוד הוא, אבל רבא סבירא ליה דלא חיישינן למסירה אלא אמרינן האי דמוחזק ביה ידידיה הוא, והוא ניהו מלוה מתחלה. וראיה לדבר הא דגרסינן בפרק האשה שלום מי חיישינן לתרי יצחק ריש גלותא, אביי אמר חיישינן רבא אמר לא חיישינן. אמר רבא מנא אמינא לה, דהנהו שטרי דנפקי בנהרדעא וכו' ומגבי בהו רבה בר אבוח זוזי, אלמא לא חיישינן. ואביי התם למאי ניהוש וכו'. אלמא לאביי צריך טעמא דאותיות נקנות במסירה, אבל לרבא לא צריך האי טעמא¹², אלא לעולם מגבינן בהו למאן דמוחזק בשטרא¹³, ואע"ג דשכיחי טובא דשמהיהו כשמייה, כי היכי דלא חיישינן לתרי יצחק ריש גלותא, דגמרא מדמי להו אהדדי.

גידולי תרומה

חיישינן כדכתבנו למעלה וכו', משמע דקפיד עלה למיסרא דאי הוא דרכים חיישינן לנפילה, וזה דלא כרבא דהלכתא כותיה. ושמו נתכוון כדי להציע ההיא דהאשה שלום במאי דשקיל ומרי אליבא דאביי ולהביא מתוכה פלונתא דהרד"ה והראב"ד ז"ל באותיות נקנות במסירה.

ואע"ג דקי"ל דלא מקנו במסירה וכו'. עקר טעמו של הר"ה משום דאביי ורבא תרוייהו קאמרי חכא דאותיות נקנות במסירה, והריף ז"ל כתב דלית הלכתא כותיהו דקי"ל דאין אותיות נקנות אלא בכתיבה ומסירה, לפיכך חלק בעה"מ ז"ל דדוקא חכא אמרו אביי ורבא דנקנות במסירה משום דאינם צריכות כתיבה כיון שהשם הנכתב בשטר הוא כשם זה שנמסר לו. והשיב עליו הרמב"ן ז"ל במלחמות, וחביא ראיה דלא קנה מההיא דהאשה שלום דלא חייש רבא לתרי יצחק וקאמר מנא אמינא לה משטרי דנפקי במחוזא מגבי כר חבו ומגבי בהו רבה בר אבוח אע"ג דשכיחי טובא, ואביי אמר התם למאי ניהוש לה אי לנפילה מזהר וזהר ביה אי לפקדון

ליחוש לנפילה, אלא לאו ש"ס לנפילה לא חיישינן, ואביי לנפילה דחד לא חיישינן לנפילה דרבים חיישינן. נראה בהדיא דהך סברא דטעמא דמתני' משום דלנפילה דחד לא חיישינן היא לאביי משום דסבר דלנפילה דרבים חיישינן, אבל לרבא אין שום חלוק בין נפילה דרבים לדיחיד דלשום נפילה לא חיישינן, וא"כ מאי האי דקאמר רבינו פעם ופעמים דלנפילה דחד לא חיישינן ופירשה לכולה מילתא אליבא דאביי, דודאי לית הלכתא כותיה אלא כרבא, והוא ז"ל עצמו בשער הקודם פסק כרבא בהחיא דמסך וכו', וכתב בהדיא בסתם ולנפילה לא חיישינן. ולומר דלרוחא דמילתא קאמר דלכ"ע אפילו לאביי לא חיישינן להך נפילה דהכא כיון דהוויא דחד, וחיינו ליטנא דלנפילה ודאי דחד לא חיישינן וכו', דנקט, הא מדחזר ומסיק חששא דלא שכיח אלא בחד לא חיישינן, וכי מייתי הוויא דיבמות דאי לנפילה מזהר וזהר בה, טרח וכתב, פירוש ולא חיישינן לכגון האי נפילה הואיל ואיתיה לנפילה דחד וכו', ולקמן בסוף הענין כשאמר מכל זה למדנו וכו' כתב, דלנפילה דחד לא

שינויי נוסחאות

ז. נדפס: כמה לימי ונמה הקנה לוחך.

הרשב"א שחלק ג"כ על הר"ה. וע"ע שם מחודש ז בשם ת"ה, ובהג"ה שם ס"א ובהגר"א סק"ט. 12 וכ"כ תוס' יבמות שם ד"ה מאי. 13 ברמב"ן שם מבואר דהטעם משום כאן נמצא כאן היה. ועי' כזה ג"כ יבמות שם. ולשון הטור סי' מט סי"ג

9 בב"ב בסוגיין. וכ"כ תוס' חד מקמאי, ומאירי יבמות שם. 10 פ' ג"פ. 11 כלומר, שמתחלה נשתעבד לשני, ובכדי להעביר שעבודו לקונה צריך להקנות לו, ומסירתו לא הוי קנין, וכן הך' במלחמות שם. ועי' ב"י סי' סו מחודש ה בשם תשו'

מכל מקום לפי דרכנו למדנו דאע"ג דק"ל אין אותיות נקנות אלא בכתיבה ומסירה, שני יוסף בן שמעון הדרים בעיר אחת לרבא מוציאין על אחרים, ולא חיישינן שמא מסרו זה לזה ולא קנה, אלא אמרינן הוא היה המלוה. וכן מצינו בספר הזכות סברת הרב ר' משה בר' נחמן ז"ל. וכן מצינו שפסק הרב ר' משה ז"ל¹⁴ שהן על אחרים מוציאין, דלא חיישינן לנפילה. וכן פסק הרב ז"ל בהלכותיו.

ג. וכן אם נמצא לאחד שטר בין שטרותיו שטרו של יוסף בן שמעון פרוע, שטרות שניהם פרועים. פירוש, מי שיש עליו שני שטרות של שני יוסף בן שמעון הדריין בעיר אחת ונמצא ללוה בין שטרותיו שטר שנושה בו יוסף בן שמעון פרוע שניהן פרועין, שלכל אחד מהן יטעון שלך הוא הפרוע. והכי אסיקנא בגמרא¹⁵ דמקשינן טעמא דנמצא הא לא נמצא מצי מפיק, והא אנן תנן ולא אחר יכול להוציא עליהן, ומשנינן במשולשין. ומקשינן א"כ נחזי תברא בשמא דמאן דכתיב, אמר רב הושעיה במשולשין בשטר ואין משולשין בשובר. אביי אמר הכי קאמר נמצא לאחד שטר בין שטרותיו ששטר של יוסף בן שמעון שעליו פרוע, שטרות של שני יוסף בן שמעון שהיו לו עליו פרועין. ואלמלא זה השובר היו שניהן נפרעין, כדאמרינן¹⁶ שהן על אחרים יכולין להוציא.

גידולי תרומה

רבינו דלא חיישינן לכנון תך נפילה הואיל ואיתה לנפילה דחד, אבל הכא בלויתי מסך דהויא נפילה דרבים חייש לה אביי.

ג. **וכן אם נמצא לאחד וכו'.** מש"כ רבינו דלא פליגי רבי אושעיא ואביי לענין דינא, כן נראה ג"כ מדברי חמור ז"ל סי' מ"ט. וכתב עליו הרב ז"ל בכ"י תמיהא לי מילתא שרבינו נמשך לסברת הרא"ש, והרא"ש והרי"ף לא כתבו תירוצא דר' ירמיה, אלמא ס"ל דפליגי וכאביי דהוא בתרא ק"ל, וצ"ע, עכ"ל. ותמיהתו ז"ל תמוהה אצלי לא ידעתי איך פה קדוש יוציא דברים אלו, דאי אביי ורב הושעיא פליגי היאך אפשר לפסוק כאביי לגבי רב אושעיא, דאע"ג דהוי בתרא הא חזינן דסתם גמ' בשלהי ב' אוהזין [כ, בן] מוקי תך מתני' בשמא רב הושעיא, מדקאמר דאיירי בנמצא בין שטרות קרועין, וכ"כ התוס' [בסוגיין ד"ה אביין] בהדיא. ותו בלאו הכי הא ר' ירמיה הוא דקאמר מעקרא במשולשין ומשום דפרכינן ונחזי תברא בשמא דמאן כתיב קאמר רב הושעיא במשולשין בשטר ואין משולשין בשובר, אלמא רב ירמיה ורב הושעיא קיימי בחד שמתא, והואך יפסקו הרי"ף והרא"ש ז"ל כאביי לגבי ר' ירמיה ורב הושעיא ודלא כשמת סתם גמ' דב' אוהזין. ע"כ נראה דכיון דהך דר' ירמיה ורב הושעיא לא מתוקמא אלא בחד מהני גווגי דמייתי בשנים אוהזין דהיינו שנמצא בין שטרות קרועין או בדאיכא אשתא כאשר יתבאר בסמוך, וכבר מייתו הרי"ף

כיון דשמיא כשמיא לא מפקיד גביה, מאי אמרת דילמא מסר ליה, אותיות נקנות במסירה, ושי"ט דלרבא לא קני במסירה אע"ג דשמו כשמו דאי קנו מאי ראיא מייתי וכו', אלא ודאי משום דלא חיישינן למסירה הוא דמייתי ראיא, עכ"ל. **ואיכא** למידק דבשלמא לפי מסקנת הרמב"ן ז"ל דאביי דוקא סבר אותיות במסירה ורבא סבר אין אותיות נקנות במסירה וכו', נמצא דאביי ורבא פליגי בתרתי, בנפילה ובמסירה דלרבא לא חיישינן לנפילה וגם אין מקום למסירה משום דאין אותיות נקנות במסירה, ולפיכך אמרינן דהמוציא שטר מסתמא הוא שלו, ואביי סבר דחיישינן לנפילה ולענין מסירה אותיות נקנות בה, ניחא דאביי לא פריך ליה לרבא מההיא דממך אלא דניחוש לנפילה, אבל במסירה לא מצי למפרך מידי, משום דאי נימא מסר ליה הא אביי סבר דנקנה בהכי. אבל להר"ה ז"ל דאביי ורבא תרוייהו סברי דדוקא במי ששמו כשמו אותיות נקנות במסירה אבל בשאר שטרות בעלמא אינם נקנים אלא גם בכתיבה, איכא כי פריך ליה אביי מנפילה ליפרוך נמי דילמא מסר ליה ובכל כי האי אין נקנות במסירה. וי"ל דכיון שלא נכתב בשטר שום שם חשיב ליה אביי כשטר ששמו כשמו, שהרי אינו מוכיח פתוכו שאין זה המוציא המלוה עצמו כי כל אחד יכול לומר אני הוא, הילכך לענין קניה במסירה שזה הוא לשני יוסף בן שמעון, אבל לענין נפילה לאו כי הדרי נינהו דהתם אמרינן אי לנפילה מזהר וזהיר, וכדפירש

שינויי נוסחאות

ח. מדפס: מולין, ואי יוכל לדחפו ולומר לו לפלטי ששמו כשמן איי טיב ממנו נפל השטר אלף הכי זה שיעל ממנו ידו נוסה, ולין מושפין לנפילה. ט. מדפס: שכל אחד ואחד יטעון שט הוא פרוע. והכי לסימל צמ'.

ומחבר ס"ז: "שכל מי שהשטר יוצא מתחת ידו מחזקין פרק כז ה"ט. 15 בבא בתרא קעג, א. 16 שם ליה בשלרי. וע"ע בהג"א אה"ע סי' יז ס"ק עב. 14 מלח קעב, א.

ומסתברא דאביי ורב הושעיה לא פליגי לענין דינא¹⁷, דמודה אביי דבמשולשין בשטרות מצי מפיק עליהו, ואם נמצא למלוה שטר בין שטרותיו בלא משולשין¹⁸ שטר של יוסף בן שמעון פרוע וכל אחד מהן טוען אני הוא שפרעתוך ולי היה לך למסור השובר הזה, שניהם פרועין²⁰. ואע"ג דק"ל²¹ סמפון היוצא מתחת ידי מלוה אינו אלא כמשחק ופסול. הכא מיירי שנמצא השובר התום בעדים ומקוים. אי

גידולי תרומה

לכל אחד מהם פרעתוך וזה שוברי עליך לא מקרי ספק ואין זה יכול להוציא ממנו בלא ראייה ל"ש בלא משולשים ל"ש כשהם משולשים. ומש"כ שמהדין שכתב לקמן אשכחן שמועיל שלוש השטר שטר לענין השובר וכו', לא ידענא היכן כתב כן, דבסמך כתב מלוה אחד שחלוה לשני יוסף בן שמעון כב' שטרות והיו משולשים שובר שטרו של כל אחד ואחד ונמצא אצל המלוה שובר מקויים ששטרו של יוסף בן שמעון פרוע ולא היה השובר משולש ונמצאו שני השטרות בין שטרותיו של מלוה הקרועים, הורע כחן של השטרות ושניהם בחזקת פרועים, ע"כ. וזה פשוט הוא שאין השלוש מועיל כלום לענין השובר מהמעט שאמרנו, דאע"ג דכל אחד מהם מוכח מתוך השטר המשולש שהוא לזה ודאי, מ"מ כיון שהשובר נכתב סתמי בשם יוסף בן שמעון כל אחד מהם יוכל לטעון בריא אני הוא יוסף בן שמעון זה שפרעתוך וזה שוברי, ומה לי בשובר היוצא מתחת יד מלוה שמועיל לשני ליום משולשים, מה לי שובר יוצא מתחת יד לזה שיועיל לשני מלויים משולשים. ועל גדלת הרמיה ז"ל יש לתמוה איך אמר מה שאמר. אם לא דסבר הרמיה דבשלמא כשחלוה אחד הלזה לב' יוסף בן שמעון או אע"ג דחלויים משולשים בשטר ואינן משולשים בשובר אהני שובר לכל אחד מהם, משום דהאי דבאו משלשים בשטר לא היה בעבור השובר אלא בשביל החלואה עצמה דאי לאו דהם משולשים אין אחד יכול להוציא שטיח עליהם, אבל כשהמלויים הם שנים בשם אחד דמוציאים שטיח על אחרים אע"פ שאינם משולשין מצו למימר אנן אדעתא דהכי מרחינן וכתבינן השם המשולש כדי שאם לא תוציא שובר על שם משולש כמו שכתוב בשטר לא ליהני ההוא שובר מידי על שטר זה, דאלו לחלואה עצמה לא הוה צריכנא לכתוב שם משולש.

ואע"ג דק"ל וכו'. בשלהי שנים אוחזין נכ, בן א"ר ירמיה אמר רב סמפון היוצא מתחת יד מלוה אפילו כתוב בכתב ידו פסול וכו', ואותבינן ת"ש נמצא לאחד בין שטרותיו שטרו של יוסף בן שמעון פרוע שטרות שניהם פרועין כדאמר רב ספרא שנמצא בין שטרות קרועין וכו', ת"ש סמפון שיש עליו עדים יתקיים

והרא"ש ז"ל שם בשנים אוחזין ההיא דנמצא בין שטרות קרועין וההיא דאשרתא, משי"ה לא איצטריכו הכא בג"פ להביא אוקמתא דמשולשין בשטר ולא בשובר, דכיון דע"כ ליתא אלא כשנמצא בין הקרועין, ממילא משמע דדינא הכי הוי מההיא דמצינא, ולא נזקקו אלא להביא הך דאביי לומר דגם היא עולה לפסק הלכה.

וכתב המור ז"ל ס"י מ"ט ז"ל, וכתב הרמיה ודוקא כשאין משולשין לא בשטרות ולא בשובר ובע"ח הוא דאפסיד אנפשיה דאזויף בשטר שאינו משולש, אבל אם משולשים בשטרות ולא בשובר על בעל השטר להביא ראייה, ואיני מבין מה יועיל שלוש שטרות לענין שובר זה, ועוד מה צורך שלוש שטרות והלא מוציאין שטר על אחרים, ע"כ. וכתב ע"ז הרב ז"ל בב"י, לא ידעתי למה לא הבין רבינו דברי הרמיה ז"ל שהרי בדין שכתב רבינו לקמן אשכחן שמועיל שלוש השטר לענין השובר הינ מועיל שלוש השטרות לענין שבעל השטר מוכיח מתוך השטר שזה חייב לו ובעל השובר אינו מוכיח מתוך שוברו שפרע לזה הלכך יד בעל השובר על התחתונה, ומש"כ ועוד מה צורך וכו', אה"נ דאלו לזה זה מיוסף בן שמעון אחר לשיכתוב לו שובר שאין צורך בשלוש השטר שיכולין להוציא שטיח על אחר, אבל ג"מ אם ילוה זה מיוסף בן שמעון אחר ויפרענו ויכתוב לו שובר ולא ישלש, עכ"ל. **ואני** בעניי לא הבינותי¹⁹ למה לא ידע הרב ז"ל מעם המור שלא הבין דברי הרמיה ז"ל, כי השנתו נראה מבוארת דאע"ג דשטרי החוב הם משולשים, מ"מ כיון שהשובר הוא סתם יוסף בן שמעון ואינו משולש הרי אפשר להיות זה כמו זה כיון דודאי פרעון יש כאן, והואיל ולא נתברר איזה מהם הוא היאך יכול שום אחד מהם להוציא מספק, דהי מיניהו מפקת. ולא שייך לומר כיון שכל אחד הוא ודאי מלוה, כדמוכח מתוך שטרו המשולש, והשובר הוא בספק אם נעשה לזה, הוי החוב ודאי והפרעון ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי, דא"כ גם כשאין משולשים הדבר כן, שהרי כששניהם מוציאים שטיח הא ודאי ששניהם הללו וכשמוציא שובר אחד אכתי לא ידעין על מי משניהם נעשה, ונימא אין ספק פרעון מוציא מידי ודאי חלואה, אלא ודאי כיון שזה טוען בריא

כטור וכהכרעת ג"ת, יע"ש בגמקיו. 20 עין ט"ז ס"י מה ס"ח שכ' ששניהם מוחזקין כפרועים בתורת ודאי, ולא רק מחמת ספק מי מהם פרע. והג"מ בתפיסה מאחד מהם. 21 ב"מ כ, ב.

17 וכ"פ הטור ס"י מט ס"יג וי"ד, ומחבר ס"ז וס"ט. ועי' ג"ת בשם ב"י שהק' מסתימת הפוסקים שהביאו רק ת"י אביי. ועי' בזה בבדק הבית. 18 כלומר, שובר שאינו משולש. 19 עי' פרישה שם שהק' כן בסגנון אחר. ועי' ב"ת. וכן הכריע הש"ך ס"ק יז

נמי שנמצא השטר חוב בין שמרותיו של מלוה קרועין, והילכך ריעא ליה. וכדאיתה בפרק שנים אוחזין, וכמו שאנו עתידים להאריך בזה בשער נ"ג.²²

מכל זה למדנו ששנים הדרין בעיר אחת ושמותיהן שוין, שאין יכולין להוציא שטר חוב זה על זה, ולא אחר עליהם, אלא אם כן באו עידי השטר²³ ואמרו זה הוא שלוח ממון זה וזה היה שהלוחו, אבל אם מתו או הלכו להן אין לכוף אחד²⁴ מהן בשטר זה. אבל הם מוציאים על אחרים ואינו יכול לדחותו ולומר לו לפלוני מאחר ששמו כשמך אני חייב וממנו נפל, דלנפילה דחד²⁵ לא חיישינן, כמו שבארנו. וכן אם נמצא ללוח שלוח מאחד מהן שובר בין שמרותיו ששטרו של יוסף בן שמעון פרוע, כל שטר שיש להן עליו פרועין, דלכל חד וחד מצי מפיק ליה האי תברא²⁶.

ד. ומיהו נראה שאם שניהם באין בהרשאה על הלוח יכול לגבות אחד מן השטרות מן הלוח, אע"פ שנמצא בין שמרותיו של לוח ששטרו של יוסף בן שמעון פרוע, שהרי הלוח מודה לו בעל כרחו בשני השטרות שעשאו אלא שמוען שפרע אחד מהם²⁷. ומיהו אי מעין ואמר לשניהם פרעתי והשובר נכתב סתם על שניהם, פסק הרב ר' שמואל ז"ל²⁸ שנראה בעיניו דמענתא מעליא הוא. והוא תימא דאם כן איבעי ליה למכתב בתברא שמרות של שני יוסף בן שמעון פרועין, מדלא כתב אלא שטרו של יוסף בן שמעון, יש לנו לומר שלא נכתב אלא על אחד מהן.

גידולי תרומה

דמלוה הביא בשם חדושי הרשב"א ז"ל, כתב הרי"ש דאם כותבין הרשאה זה לזה גובין ומיהו אי מעין לשניהם פרעתי והשובר נכתב סתם על שניהם דמענתא מעליא היא, ומסתברא כדברי הרב דאלו היו יכולין לגבות עכ"פ ע"י הרשאה לעולם לא היו שותקין בגמ' מלומר כן, וכן דרך הגמ' לומר כן בכל מקום שהרשאה מועלת, ע"כ. ואין להקשות אי דרך הגמ' לומר כן בכל מקום שהרשאה מועלת, היכי כתב מעקרא דאם כותבים הרשאה מועיל, הא אי הוה מועיל לא הוה שתיק בגמ' מלומר כן כדרכה בכל מקום, דודאי כונתו ז"ל כך היא דאנן חזינן בגמ' דשמרות שניהם פרועים ואין גובין, ומדסתם ולא חלק לומר דבהרשאה גובין משמע דמיירי בגונא דהרשאה אינה מועילה, וא"כ ע"כ לא משכחת לה אלא בשמוען פרעתי שניהם והשובר נכתב סתם על שניהם, דבכח"ג אפילו בהרשאה אין גובין, ולפיכך לא הוזכר כאן דין הרשאה, אבל אי לא מעין הכי לא איירי גמ' בזה, דהא בכח"ג ליכא למימר דאין גובין אלא בלא

בחזמיו, אימא יתקיים מחזמיו דשיילינן להו אי פרוע אי לא פרוע, ת"ש סמפון שיש עליו עדים כשר, מאי עדים עדי קיום, ונתבאר דברי רבינו. אך המור כתב הדין כדמייתין לעיל בסגנון זה, ונמצא אצל המלוה שובר מקויים ששטרו של יוסף ב"ש פרוע ולא היה השובר משולש ונמצאו השטרות בין שמרותיו של מלוה הקרועין חורע כחן של השטרות וכו', משמע דתרתני בעינן שיהיה השובר מקויים וגם שימצאו השטרות בין הקרועין. ואם אין כאן טעות הוא תימא, כי מן הסוגיא מוכח דבחד מניהו סגי, אם הוא מקויים, דהיינו שכתוב בו הנפק לא צריכין שיהיה השטר בין הקרועין דבי דינא לא מקיימי אא"כ פרע, וכן אם נמצא בין הקרועים אע"ג דאינו מקויים מהני דהמלוה אינו יכול להכחיש כיון שהניח השטר בין הקרועין. ואי איישר חילי הייתי מניה בלשון המור²⁹ או נמצאו ב' השטרות בין שמרותיו כו', והוא כלשון רבינו. וגם מדברי עצמו ס"י (מ"ה) [ס"ה] מוכח הכי. ד. ומיהו נראה שאם שניהם וכו'. היה ז"ל בפכ"ד

שינויי נוסחאות

י. מנפס: ולאחר זה שהעידנו על פלגו שלח ממון זה חס הים המלוה שהלוח. יא. מנפס: אין יסלן כ"ד לטף. יב. מנפס טקף: דל דמחזי יחז.

כח המקור לזה. ועי' נה"מ שם ס"ק טז שהק' שאף בלא הרשאה יתחייב לשניהם, שפסע כשלא כ' משולשין בשובר, ע"פ מש"כ רבינו שער ל"ט ח"ג דין א'. ועי' שער משפט סק"ד. וראה מאירי בסוגיא שבי' לדינא כק' נה"מ. ומ"מ צ"ע איך יפרש הוא המשנה, דאם טוען שזוכר למי פרע, הרי מודה לשני שלא פרע לו, ואם טוען שפרע לשניהם, ולכך שניהם פרועין, קשה ממש"כ המאירי קודם לכן דחייב לצי"ש. 27 ב"ב קעג, א ד"ה אביי אמר. וכ"פ הרא"ש ונ"י, וטור ס"י מט ס"ג ומחבר ס"ז.

22 ח"ב ד"ג. וע"ע שער י"ד ח"ט, דין ב'. 23 כנ"ל דין א. 24 לכאורה אינו בדוקא, דק"ל כרבא, והוא סבר דאף לנפילה דרבים לא חיישינן, כנ"ל דין ב. וכונת רבינו, דבזה לכ"ע לא חיישינן. ועי' ג"ת בדין ב. 25 כן הגיה הש"ך ובהגרי"א שם. אך הט"ז ס"י ס"ה ס"י"ח כ' דכאן בב' שטרות ושובר א' צריכים לב' הטעמים גם יחד, יעו"ש טעמו. וע"ע דרישה ס"י מט שם שהאריך בזה בדרך אחרת. ועי' תומים ס"ק יח. 26 ו"ל דהוא אינו יודע למי פרע, ולכך בהרשאה נותן לא' מהם, יעו"ש בהגרי"א ס"י מט ס"ק

מיהו איכא למימר דמעמא דידה משום דמצי למדחי לכל חד וחד ולמימר ליה שובר זה דידך הוא והמוציא מחבירו עליו הראיה²⁸, הואיל דאיהו קא טעין של שניהם פריע חובם, ומשום הכי הרשאה דידהו לא מהניא ולא מידי, אבל היכא דמודה באחד מהן יכולין לגבותו ממנו בהרשאת שיכתבו זה לזה.

ה. ויש לברר זה שפסקנו²⁹ שאין אחד יכול להוציא שטר על שני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת מפני שאין מבורר מי מהן לזה ממון זה, אם יש שדה אחת שקנהו יוסף מיוסף או שדה אחת בשתוף אם יכול זה המלוה להחזיק בו ממה נפשך, דודאי חד מיניהו מתחייב ליה ולפיכך יזכה במחציתו בעל כרחם, או בכולו אם האחד קנאו מחבירו, דאמרינן ליה אי את יזפת מינאי שפיר קא טריפנא ואי אידך יזיף כיון דלית ליה נכסי בני תורין מריפנא מיהא.

ודבר זה מבורר דינו בהדיא בבכורות. דגרסינן בפרק יש בכור לנחלה³⁰ דתנן מי שלא בכרה אשתו וילדה שני זכרים נותן חמש סלעים לכהן, מת אחד מהן בתוך שלשים יום האב פטור, מת האב והבנים קיימין, ר' מאיר אומר אם נתנו עד שלא חלקו נתנו, ואם לאו פטורין. ר' יהודה אומר נתחייבו נכסים. ואמרינן עלה בגמרא דמית האב אימת, אילימא אחר שלשים יום בהא לימא ר"מ כי חלקו פטורין, והא אשתעבדו להו נכסי, ואלא בתוך שלשים יום, מאי איריא כי חלקו כי לא חלקו נמי ליזיל לגבי האי ולידחייה וליזיל לגבי האי ולידחיה. אמר ר' ירמיה זאת אומרת שני יוסף בן שמעון שהיו בעיר אחת בשתוף³¹ בעל חוב גובה מהן, דאמר ליה אי כדידך מסיקנא מנאתא דידך קא שקילנא, ואם באידך מסיקנא מנתא דחברך קא שקילנא. אמר רבא נכסוהי דאיניש אינון ערבין ביה, מי איכא דלדידיה לא מצי תבע ליה, לערב תבע ליה, והא תנן המלוה את חברו על ידי ערב לא יפרע מן הערב תחלה. והכי איתת התם בין ללישנא קמא דמתני לה ארישא, בין ללישנא בתרא דמתני לה אסיפא, ודוק ותשכח. הילכך קי"ל כרבא ואין מניחין אותו לירד לקרקע המשותף ביניהם³².

ו. ותקנת חשש שני יוסף בן שמעון הדרין בעיר אחת אם ירצו הם ללות מאחרים או ללות זה מזה, ישלשו שמותיהן כדי לברר מי מהן היה³³. וכדתנן³⁴ כיצד יעשו ישלשו ויכתוב יוסף בן שמעון בן לוי, ולאחר יכתוב שם זקנו. ואם היו משולשין אף בשם אביהן, יכתבו סימניהן. פירוש, פלני שחור או ארוך או גוץ. ואם היו שוין באותן סימנין כתבו כהן אם היה אחד מהן כהן. ותניא אם היו שניהם כהנים יכתבו דורות. פירוש, יזכיר שם אבי אבי אביהם עד עשרה דורות, כדי שיוציא חלוק ביניהן או סימן בין שמותיהן להבחין בין המלוה ובין הלוח.

שינויי נוסחאות

הרשאה ומטעם דהמע"ה, אבל בהרשאה ודאי גובין אחד מהן שהרי מודה בחוב שניהם ואינו טוען פרעון אלא לאחד, וא"כ היל"ל בגמ' דהרשאה מועלת שכן דרכה בכל המקומות, אלא ודאי מיירי כדאמרן, ודברי רבינו נוסטין לזה.

ה. יש לנו לברר זה שפסקנו וכו'. סוגיית דבכורות

שינויי נוסחאות

יג. מנדפס: שאין לנו ממניין נבחר... אם היה להם שדה. יד. מנדפס: להחזיק בקרקע זה המשותף מיניהם ממה נפשך. יו. מנדפס טקף: נהסוף ממנו. יז. מנדפס: ולקחו שדה בשותפות. יח. נכסי: מלי.

28 נראה דר"ל, שכיון שיש באפשרותו לרחות כ"א מהם, לכך בשפרע לשניהם כתב בסתם שטרו של יוסף בן שמעון, וממילא אין ראיה מכתובתו כן שפרע רק לאחד מהם. 29 בד"ץ א. 30 מח, א. 31 וכן פסק הטור סי' מט סט"ו ומחבר סי". 32 וכ"פ הרמב"ם מלוה פכ"ד ה"ח וטור שם סי"ב ומחבר סי". 33 ב"ב קעב, א.